

Оснабрик, шта је остало од историје

Зашто је нашој земљи требало 65 година да се сети цвета војне интелигенције Југословенске краљевске војске заробљене у логору у Немачкој који је британска авијација брутално бомбардовала

Коњички официр Градимир Милојковић (у средини) са својим колегама официрима 1942. године
Од нашег специјалног извештача

Оснабрик, децембра – Субота ујутро, док град спава мирним европским сном, љубазни домаћини отворили су ми капију некадашњег највећег логора за официре ратне заробљенике Југословенске краљевске војске у Немачкој. Снежне пахуље, трава зарасла у коров, надограђена заштитна жица, две старе оригиналне бараке какве су биле пре 65 година и пуно неких новијих објеката које су касније подизали Британци, који су ту после маја 1945. имали своју војну базу. С једне стране логора железничка је пруга, с друге нове изграђене приватне куће. Мир и тишина царују овим простором.

Оснабрик, „Офлаг 6 Ц” логор у којем је у Другом светском рату био затворен цвет војне интелигенције Југословенске краљевске војске, официри који се нису мирили с поразом у Априлском рату. Њих више од 6.000 било је смештено у педесетак барака опасаних бодљикавом жицом уз стражарске торњеве начичкане митраљезима. На сваког заробљеника одређено је четири квадратна метра простора. У једној соби у бараци било је двадесетак официра.

Заробљени југословенски официри били су заштићени Женевском конвенцијом, животи им нису непосредно били угрожени, нису морали ни да раде. Свако јутро било је постројавање, старешине барака давали су рапорт дивизијском генералу Милану Љ. Поповићу, он је рапортирао армијском генералу Димитрију Живковићу, а он је у име свих официра предавао рапорт о бројном стању немачком генералу команданту логора.

Били су југословенски краљевски официри ратни заробљеници, али су и у тим условима задржали официрски понос и достојанство професије. Негде одмах после доласка у логор,

почела су прва одвајања по националној основи, официри Хрвати одмах су се одвојили у посебан део логора. Свако јутро су подизали своју хрватску заставу и после месец дана Немци су их пустили кући. Официре Јевреје, а било их је скоро 500, Немци су прво груписали у лошије бараке, али су после протеста осталих југословенских официра престали да их малтретирају, јер су Немци Женевску конвенцију ипак поштовали колико-толико. Живот у логору сводио се на слушање вести Би-Би-Сија на прошверцованом радио-апарату, свакодневна постројавања ујутро и увече, али и спортске и културне активности. У логору је било чак пет фудбалских тимова, играле су се утакмице којима је присуствовао целокупни састав логора. Један од тих тимова играо је 1943. године у саставу: Сава Аџић, Андрија Вајс, Иван Јоксић, Живојин Гуџић, Божидар Трифуновић, Гавра Гаврановић, Војислав Николић, Стојан Стојановић, Драго Петровић, Живојин Миловановић, Стеван Кривокапић, Бранко Радосављевић, Момчило Рајић. Официри су имали и своје позориште у којем су давали представе, као рецимо, „Коштану”. Имали су и редовну верску службу коју је обављао свештеник, официр Милан Јовановић. Заробљеници су добијали пакете хране од Црвеног крста из Србије и никада се није догодило да су Немци отворили било који пакет. Чак ни пред крај рата када хране није било ни у Немачкој.

И онда је 6. децембра 1944. године британска авијација брутално бомбардовала логор југословенских краљевских официра. Била је ноћ, а заробљеници ни у време тог бомбардовања нису смели да излазе из својих барака јер би немачка посада логора одмах отварала ватру. По логору су падале британске фосфорне бомбе, 116 југословенских официра тада је убијено, шездесетак их било рањено. Немци су касније отпочели с расељавањем логора, колону заробљеника је код Остеркапена опет бомбардовала по дану британска авијација и тада је погинуло још 14 југословенских официра. И коначно крајем рата Британци су ослободили југословенске краљевске официре.

Док стојим у хладно суботње јутро поред остатака бараке 54, у којој је четири године у соби број 15 био и мој отац као активни потпоручник Југословенске краљевске војске, размишљам како је тужна била судбина тих официра. Зашто су их Британци два пута бомбардовали, а знали су да је то логор наших официра? Постоје снимци РАФ-а на којима је обележено да су ту ратни заробљеници. Да ли је логор у Оснабрику, заправо, могао да буде српска Катинска шума? Део наших млађих официра вратио се 1945. у Југославију, највећи део виших официра, посебно генерала, отишао је за САД, Канаду, Аустралију, Британију. Бојали су се комуниста у Југославији.

После 65 година од британског бомбардовања логора у Оснабрику је одржана велика комеморација, свету архијерејску литургију служио је владика средњоевропски Константин. Положени су и венци на гробове и спомен-костурнице погинулих официра. Били су ту и представници Војске Србије, војни аташе из Берлина, наши официри на школовању у Немачкој, генерални конзул Србије из Хамбурга. И људи који су највише учинили да се трагичне жртве од пре 65 година не забораве, пре свега госпођа Љеља Слијепчевић, парох цркве у Оснабрику отац Сениша Вујасиновић, господин Новица Андрејић. У храму Српске православне цркве у Оснабрику био је и бискуп Франц Боде, као и градоначелник Оснабрика, Бурхард Јаспер. Сви годинама долазе овде, а ученици гимназије у Оснабрику раде матурске радове на тему тог логора и његовог бомбардовања.

Нама је требало 65 година.

Мирослав Лазански